

KÖRFEZ-BATI EKSENLİ GELİŞMELER VE LÜBNAN'A YANSIMALARI

SOHAIB JOHAR

Gazeteci ve Yazar **LÜBNAN**

“

Çin’le Rusya’nın aksine Avrupa Birliği (AB) Körfez’le ilişkilerini yeniden dizayn ederken ABD’nin tepkisini çekmeyecek alternatif bir merkez olarak belirmiştir. Körfez ülkeleri ise Avrupa’yla derinleşebilecek ilişkilerin neticesinde, petrol ihracatçısı konumlarının yanı sıra istikrarlı rejimler ve kalıcı ekonomik güç statülerini pekiştirmeyi hedeflemektedir.”

Ara seçimlerin Amerika Birleşik Devletleri (ABD) dış politikası üzerine nadiren bir etki yaptığı bilinmektedir. Ancak ABD’deki son ara seçimler bazı açılardan, özellikle Ukrayna’da devam eden savaş dikkate alındığında bir istisna teşkil edebilirdi. Cumhuriyetçiler beklendiği gibi büyük zafer kazanmış olsaydı, böyle değişiklik söz konusu olabilecek ve ABD’nin Ukrayna’ya açık destek politikasının devam etmesi daha zor hâle gelecekti. Cumhuriyetçi Parti liderlerinin seçim öncesinde açıkladıkları pozisyonlar, Ukrayna’ya verilen mali desteğin kesin olarak kesileceğini ima etmekteydi.

Ancak mali destek kararları konusunda başkanlık yönetiminin değil, kongrenin yetkili olduğu hatırlanmalıdır. Bu şekilde küçük bir ihtimal dahi olsa seçimler sonrasında Ukrayna politikasındaki değişiklik ihtimali bertaraf olmuş ve Ukrayna'ya yönelik Amerikan po-

litikasının sürekliliği teyit edilmiştir. Ukrayna savaşının da etkisiyle ekonomik durgunluk korkusu ve şüphe içindeki Avrupa kıtası, refah ve nüfuzunu sürdürmek için fırsat kollarken, bu gerçek dolaylı olarak Ortadoğu'ya da yansımaktadır. Beklenen fırsatlardan biri Körfez

bölgesinden gelmektedir. Dünyanın petrol rezervlerinin önemli bölümüne sahip bu bölge, Ukrayna merkezli ortaya çıkan gerilimler ve Körfez'de en etkili küresel aktör ABD ile Riyad gibi ülkeler arasındaki anlaşmazlıklar nedeniyle bazı sorunlarla karşılaşmaktadır. Suudi Arabistan'ın bir ülke olarak ABD'den ziyade Joe Biden yönetimiyle sorunları olduğundan dolayı, Körfez ülkelerinin Çin ve Rusya'ya kısmi yönelişi bu çekişmenin bir sonucu olmuştur. Diğer taraftan hâlihazırda ne Çin ne de Rusya, Körfez ülkeleri için hâlen uluslararası bir koruma sağlamaktan uzaktır. Dolayısıyla mevcut krizde ABD'nin müttefiki olan Avrupa hem kendisi hem de Körfez ülkeleri için aynı anda önemli fırsat yakalamıştır. Bu bağlamda Çin'le Rusya'nın aksine Avrupa Birliği (AB) Körfez'le ilişkilerini yeniden dizayn ederken ABD'nin tepkisini çekmeyecek alternatif bir merkez olarak belirmiştir. Körfez ülkeleri ise Avrupa'yla derinleşebilecek ilişkilerin neticesinde, petrol ihracatçısı konumlarının yanı sıra istikrarlı rejimler ve kalıcı ekonomik güç statülerini pekiştirmeyi hedeflemektedir.

AVRUPA'NIN KÖRFEZ ÜLKELERİYLE GELİŞEN İLİŞKİLERİ

Avrupa ülkeleri Körfez ülkelerinin uluslararası arenada kendilerini kanıtlama çabalarını, Washington'ın hassasiyetlerini dikkate alarak ve Çin ve Rusya için bir meydan okuma teşkil etmeyecek şekilde ilerletmeyi hedeflemektedir. Avrupa'nın ilgisine Fransa ve Almanya üzerinden cevap veren Suudi Arabistan başta olmak üzere Körfez

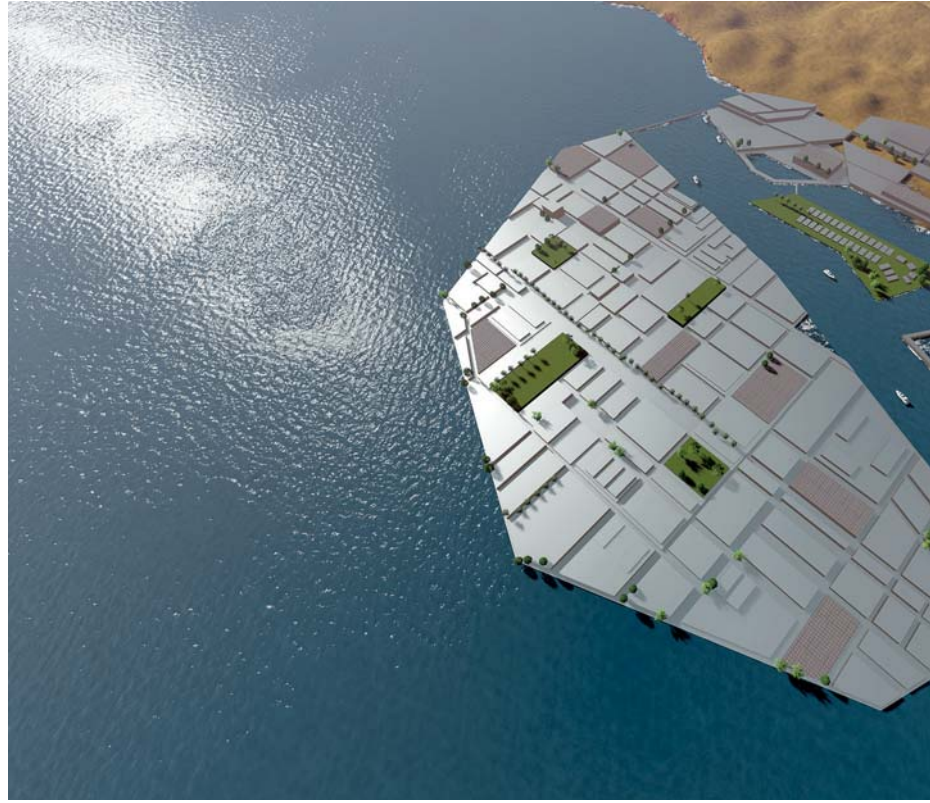
ülkeleri ise bu ilişkinin doğal gaz sevkıyatıyla sınırlı olmaması gerektiğini ve daha ziyade kalıcı temaslar eşliğinde "tam iş birliğine" dayalı uzun vadeli olması gerektiğine inanmaktadır. Öte yandan çölde ütöpik şehir inşa etme ve İngilizce "new" (yeni) ve Arapça "müstakbel" kelimelerinin ilk harflerinden oluşan devasa "NEOM" projesinin tamamlanmasına ve eşsiz başarı arayışına odaklanan Suudi Arabistan, bir petrol devinden "hidrojen" devine dönüşmek istemektedir. Krallık, temiz enerji arayışının bir parçası olarak dünyanın en büyük hidrojen ihracatçısı olmayı hedeflemektedir. Bunu başarmak için enerji kaynaklarının %50'sini yenilenebilir kaynaklara dönüştürmek ve emisyonları azaltmak hedefiyle ilgili iddialı planlar yapılmaktadır.

Avrupa'nın girişimleri, Çin ve Rusya'nın Arap Körfez ülkelerinin kalbine sızma çabalarına güvenli bir alternatif oluşturmaktadır. Washington için esas sorun, Körfez ülkeleriyle Çin ve Rusya arasındaki ekonomik iş birliğinin, ABD'nin hayati güvenlik çıkarlarını tehdit eden ve dolayısıyla etkisini zayıflatan askerî bir iş birliğine evrilme durumudur.

Avrupa ülkeleriyle Suudi Arabistan arasındaki son yakınlaşma üzerine dillendirilen bazı görüşlere göre, Suudi Arabistan'dan Avrupa'ya Akdeniz güzergâhından hidrojen nakli için boru hattının hayata geçirilmesi öngörülmektedir. Bazı ön

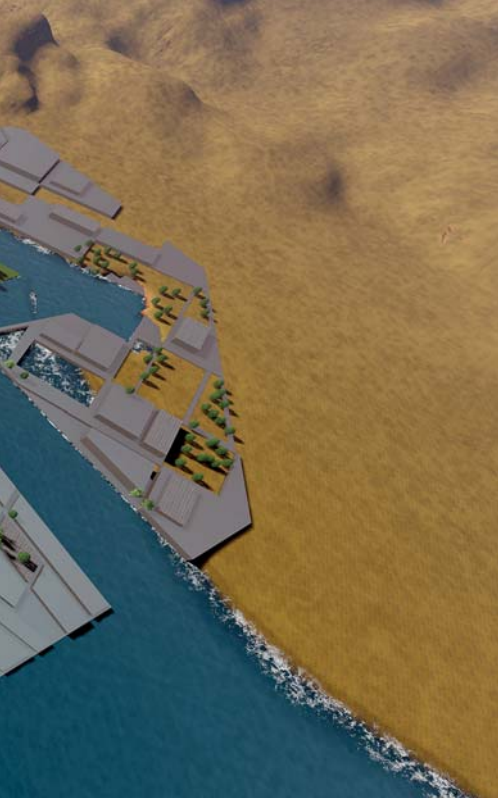

çalışmalar, bu tip "tüp şeklindeki" bir boru hattını inşa etmenin teknik açıdan mümkün olduğunu ifade etse bile esas sorun karmaşık ve zor siyasi gündemlerden kaynaklanmaktadır. Söz konusu boru hattının Mısır, İsrail, Lübnan ve Suriye'den geçerek Türkiye'ye, oradan da Avrupa'ya ulaşması öngörülmektedir. Uzun vadede bu hidrojen hattının emniyetini sağlamak için söz konusu "mozaik" yeniden düzenlenip rafine edilmesi gerekmektedir.

Yaygın iktisat teorisine göre yatırım ve para kendi yolunu açar ve rotasını çizer. Esasen bu kuralın Avrupa-Körfez ilişkilerinde de geçerli olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Avrupa, Washington'ın Suudi Arabistan'la olan projelerine itiraz etmeyeceğinden emindir. Öte yandan Avrupa'nın girişimleri,

Çin ve Rusya'nın Arap Körfez ülkelerinin kalbine sızma çabalarına güvenli bir alternatif oluşturmaktadır. Washington için esas sorun, Körfez ülkeleriyle Çin ve Rusya arasındaki ekonomik iş birliğinin, ABD'nin hayati güvenlik çıkarlarını tehdit eden ve dolayısıyla etkisini zayıflatan askerî bir iş birliğine evrilme durumudur. Büyük bir ekonomik kapasiteye sahip Avrupa'yla Rusya Devlet Başkanı Vladimir Putin'in başkanlığında eski ihtişamını geri kazanmaya, Avrupa pazarlarını kontrol etmeye ve onları nüfuzuna tabi kılmaya çalışan Rusya arasındaki hayati iletişim bağlarını koparma ve bu tehditle yeniden yüzleşme, Batı dünyası açısından Ukrayna savaşının uyardığı acil ihtiyaç niteliğindedir.

Bu nedenle bir alternatif olarak ABD etkisinin güçlü olduğu Or-

tadoğu kıyıları üzerinden Avrupa ve Basra Körfezi arasındaki bağlantıyı yeniden güçlendirmek gerekmektedir. Zira ABD Başkanı Joe Biden, ülkesinin Ortadoğu'da Çin ve Rusya'nın doldurmaya çalışacağı boş alanlar bırakmayacağını açıklamış ve bu anlamda transatlantiğin önemli parçası Avrupalı ülkelerin Körfez yöneliminden memnuniyet duymuştur. Dolayısıyla bu süreç Ortadoğu'daki siyasi nüfuz haritasının yeniden düzenlenmesi zarureti doğmuştur. Sadece küresel aktörler değil bölgesel aktörler de bölgede bir çekişme hâlinindedir. Bir süredir kendisini bölgede büyük güç olarak kabul ettirmeye çalışan Türkiye, "gaz" keşiflerini etkileyerek, bölgedeki görünümü kuvvetlendirerek ve Batı'nın önemli bir müttefiki olarak bölgede etkin konumdadır. Diğer

taraftan, İran'da süregelen huzursuzluk ve sürekli karşılaşılan protestolar, "devrimini" uzun yıllardır bölge ülkelerine ihraç etmeye çalışan iktidardaki rejimin dikkatini dağıtmaktadır. İran'ın devrim ihraç planları, işler değişmeye başlamadan önce Yemen, Irak, Suriye ve Lübnan'da, özellikle Irak'ta, bir ölçüde Suriye ve kısmen Lübnan'da da kayda değer başarılar elde etmişti. Bu nedenle Türkiye'nin diğer bölgesel aktörlere kıyasla Ortadoğu'daki nüfuz mücadelesinde kısmi bir öncül konumu söz konusudur.

MEVCUT KONJONKTÜRDE LÜBNAN

Tüm bu gelişmelerin ışığında, Lübnan'ın Ortadoğu'daki konumu da daha önemli hâl almakta ve Fransa'yla kolonyal dönemden kalma ilişkileri göz önüne alındığında Avrupa-Lübnan bağlantısı da dikkat çekmektedir. ABD'nin Lübnan'da belirgin etkisi olmasına rağmen Paris'in sahip olduğu tarihsel konum bu ülkeyi avantajlı konumda tutmakta ve aslında iki ülke Lübnan konusunda anlayış birliğinde hareket etmektedir. Bölgede zorlu pek çok mesele yaşanmaktadır ve Lübnan bunlardan sadece biridir. Bu nedenle, Fransa önümüzdeki ayın başlarında yapılacak Amerikan-Fransız zirvesinden önce Lübnan'a yönelik Fransız girişimini baltalanmasına ve engellenmesine ön almak için bu girişimi gizlilik içinde tutmaktadır. Diğer ifadeyle geçmişte pek çok başarısız Lübnan girişimi dolayısıyla Paris, bu defa somut kazanımlar elde etmeden Lübnan'daki siyasi-ekonomik krizlerin çözümüne yönelik önerilerini ifşa etmeyecektir. Ayrıca muhtemeldir

ki Fransa Cumhurbaşkanı Emmanuel Macron, ABD'li meslektaşıyla görüşmek üzere Washington'a gitmeden önce Lübnan'a dair öneriler hakkında Riyad yönetiminden ekonomik ve siyasi güvence beklemektedir.

Bu dış konjonktürün yanı sıra Lübnan içerisindeki siyasi konjonktürde de bazı belirsizlikler ve Lübnan'daki lokal aktörler arasında cumhurbaşkanlığı seçimi üzerinden yaşanan bloklaşmalar ve gerilimler söz konusudur. Diğer taraftan Fransa gibi Batılı bazı ülkelerin ve Suudi Arabistan gibi Körfez ülkelerinin Lübnan'da çözüme yönelik girişimleri yerel aktörlerce fırsat olarak değerlendirilmeli ve mutabakat durumu çalıştırılmalıdır. Bu bağlamda yerel aktörlerin en fazla mart ayına kadar siyasi krizin çözümüne yönelik bazı fırsatlara sahip olduğu ve sonrasında ise işlerin tamamıyla değişmesinin ihtimal olduğu belirtilmelidir. Bu çerçevede Lübnan'daki en etkin yerel aktör Hizbullah'ın cumhurbaşkanlığı görevine zorlamanın sınırlarını gördüğü Süleyman Franciye'den ziyade son dönemde Riyad-Kahire gibi bölgesel aktörlerin de onayladığı Lübnan Genelkurmay Başkanı Joseph Avn'a doğru yönelmesi küresel-bölgesel alanda beliren değişimleri okuduğunu göstermektedir. Sonuç olarak, ABD ve Avrupa gibi küresel aktörlerin Körfez'le yakınlaşmasında, Ortadoğu'daki nüfuz mücadelesinde ve enerji ilişkilerinde potansiyel rolü olan Lübnan'daki gelişmelerde yaşanan dönüşümlerden payını almakta ve yerel aktörler bu dönüşümlere göre pozisyonlarını yeniden değerlendirmektedir. ■